

Tomasz Pudłocki, *Gabriel Teich*, „Nasz Przemysł” 2005, nr 12, s. 42

Gabriel Teich

Bogata historia i spuścizna Żydów przemyskich w dużej mierze została pogrzebana w wyniku działań II wojny światowej. Polityka okupanta niemieckiego i reperkusje Shoah (Holocaustu), mające swój wymiar światowy, w znaczny sposób odbiły się także na życiu Przemysła, który słynął ze swej wielonarodowości i multikulturowości. Wkład narodowości żydowskiej w rozświetlenie miasta nie jest bagatelny. Takie postaci jak: Mojżesz Schorr, czy Rafał Taubenschlag to zaledwie kropla w morzu inteligencji przemyskiej. Tym razem, zgodnie z przyjętą konwencją „odkrywania przemysłańców zasłużonych, choć zapomnianych”, chciałbym przybliżyć postać, która przed wojną należała do czołowych lokalnych działaczy.

Gabriel Teich urodził się 16 III 1880 r. w Brodach, syn Pinkasa i Jochwedy Wassermann. Uczęszczał do Gimnazjum w Brodach w latach 1891/1892–1898/1899, po czym w latach 1899/1900–1900/1901 studiował prawo, a w latach 1901/1902–1904/1905 filologię germańską na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego. Rada Szkolna Krajowa 28 XII 1904 r. mianowała go zastępcą nauczyciela w Gimnazjum z polskim językiem wykładowym (dzisiejsze Słowackiego) w Przemysłu. 15 VII 1907 r. przeniesiony został do Gimnazjum z ruskim językiem nauczania (dzisiejsze ukraińskie), gdzie uczył języków: niemieckiego, polskiego i francuskiego, a także opiekował się biblioteką uczniowską. W Sprawozdaniu Dyrekcji za r. szk. 1909/1910 ogłosił pracę *Die Anfänge von*

Tiecks Novellistik in den „Straussfedern“ (Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Novelle) (s. 3-36). O jego kompetencjach świadczy fakt, że kilkakrotnie polecano mu pełnienie obowiązków kierownika Gimnazjum Ukraińskiego podczas letnich urlopów dyrektorów, co ze względu na jego narodowość wcale nie należało do wypadków częstych. Z dn. 25 VIII 1925 r. ministerstwo przeniosło go do II Państwowego Gimnazjum im. prof. K. Morawskiego w Przemyślu, gdzie pracował 10 lat, do 30 IV 1935 r. Przeniesiono go wówczas na emeryturę, mimo iż i zdrowie i wiek pozwalały mu na dalszą pracę. Teich nie był jedynym nauczycielem wysłanym w czasach sanacji na przedwczesny tzw. stan spoczynku. W ten sposób pozbyto się wielu wybitnych urzędników, wojskowych i nauczycieli, którzy nie pasowali ówczesnej władzy.

Podobnie jak wielu innych nauczycieli tamtych czasów, prof. Teich pracował dodatkowo w innych szkołach. W latach 1912/1913–1933/1934 związał się z Gimnazjum Żeńskim Anny Rachalskiej (późniejszym Prywatnym Gimnazjum Żeńskim im. M. Konopnickiej). Kiedy szkoła ta uzyskała nowy budynek, po byłych koszarach, przy ul. Smolki to właśnie prof. Teich przemawiał, zastępując nieobecnego dyrektora Bielawskiego podczas uroczystego otwarcia 16 II 1930 r. (dziś stan techniczny tego budynku wcale nie wskazuje na to, że mieściła się w nim kiedyś jedna z najlepszych szkół średnich miasta). W latach 1922/1923–1923/1924 był ponadto kierownikiem Prywatnego Gimnazjum Żydowskiego w Przemyślu – pierwszej szkoły średniej dla tej mniejszości w naszym mieście.

Prof. Teich, podobnie jak i inni przedstawiciele ówczesnej inteligencji, był typem działacza społeczno-kulturalnego. W latach 1924–1930 był prezesem Towarzystwa Przyjaciół Szpitala Żydowskiego, a także przez trzy kadencje szefem przemyskiego oddziału organizacji „Humanitas – B’nei B’rith”. Była to organizacja filantropijna, prowadzona przez spolonizowanych Żydów, która rozpoczęła swą działalność w Polsce w 1922 r. szybko mając siedzibę również w Przemyślu. Zajmowała się finansowaniem osadnictwa w Palestynie, wspieraniem hebrajskiego szkolnictwa w Polsce, mecenatem artystycznym oraz pomocą dla najuboższych. Profesor, jako osoba związana z nurtem asymilatorskim, wszedł w grudniu 1935 r. w skład Zarządu Komisarzycznego Gminy Żydowskiej, który 6 IV 1936 r. przygotował wybory do rady i zarządu gminy. W okresie 1935–1936 należał do Zarządu Komisarzycznego Gminy Żydowskiej. Długoletni, aktywny członek Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych w Przemyślu, niejednokrotnie zasiadający w jego Zarządzie i przewodniczący Sekcji Neofilologicznej. W ramach TNSW wygłaszał wykłady, np. 20 III 1932 *Twórczość J.W. Goethe*, 10 XII 1933 r. *Najważniejsze momenty w historii literatury niemieckiej*. Dodatkowo był także długoletnim członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu i to od powstania tej instytucji w 1909 r., od 1907 r. członkiem Koła Towarzystwa Szkoły Ludowej im. H. Sienkiewicza, a w latach 30., po zawiązaniu przemyskiego oddziału także członkiem Polskiego Towarzystwa Filologicznego.

W okresie zajęcia Przemyśla przez wojska sowieckie, w okresie między styczniem 1940 a czerwcem

1941 r., pracował jako germanista w 10-latce radzieckiej im. A. Mickiewicza (połączonej m.in. z Gimnazjum Konopnickiej i Słowackiego). Po napaści III Rzeszy na Związek Radziecki i utworzeniu getta w Przemyślu, profesor, podobnie jak i inni Żydzi, musiał się tam przenieść z najbliższą rodziną. Samą napaść Niemiec na Polskę przeżył bardzo głęboko – on, tak bardzo rozkochany w literaturze i historii niemieckiej, nie mógł uwierzyć, że naród Goethego i Schillera, był zdolny do takich okrucieństw. Kiedy pojawiła się możliwość ucieczki, nie zgodził się na nią. Był na tyle załamany, że postanowił do końca dzielić los ze swym narodem. W sierpniu 1942 r. został wywieziony do obozu zagłady w Bełżcu, gdzie zginął. Z zagłady uratowały się jego córki; żona Lidia, właścicielka przed wojną Prywatnej Szkoły Muzycznej gry na fortepianie, zmarła z wycieńczenia w pierwszych dniach Powstania Warszawskiego.